

KASBNI TO'G'RI TANLASHNING MOHIYATI VA ISTIQBOLI

Ozoda Bekmirza qizi

2-umumiy o'rta ta'lim

maktabining oliy toifali texnologiya fani o'qituvchisi

Annotatsiya. *Har bir inson hayotida muhim qarorlar bo'ladi, ularning eng muhimlaridan biri — kasb tanlashidir. Bu tanlov nafaqat hayot tarziga, balki insonning kelajakdagi muvaffaqiyati, jamiyatdagi o'rni va shaxsiy baxtiga ham bevosita ta'sir qiladi. Kasb — bu insonning umrining katta qismini bag'ishlaydigan faoliyat turi bo'lib, u orqali odam o'zini namoyon qiladi, bilim va ko'nikmalarini amaliyotga tatbiq etadi hamda moddiy va ma'naviy ehtiyojlarini qondiradi.*

Bugungi kunda jahon miqyosida yuz berayotgan tezkor texnologik o'zgarishlar, yangi kasblarning paydo bo'lishi va ayrim sohalarining eskirishi kasb tanlash jarayonini yanada murakkab va mas'uliyatli qiladi. Shuning uchun yoshlar o'z qiziqishlari, iste'dodlari, bozor talablari hamda jamiyatning rivojlanish yo'nalishlarini hisobga olgan holda, ongli ravishda kasb tanlashlari muhimdir. Aynan to'g'ri tanlangan kasb nafaqat mustahkam iqtisodiy asos, balki ma'naviy qoniqish, barqaror hayot tarziga ham asos bo'ladi.

Kasbni to'g'ri tanlash — bu faqatgina ish topish haqida emas, balki insonning butun hayoti davomida o'zini qulay va foydali his etishi, jamiyatda o'z o'rnini topishi haqida hamdir. Zero, baxtli hayotning muhim omillaridan biri — sevimli kasb bilan shug'ullanishdir.

Kalit so'zlar: kasb, faoliyat, bilim, ko'nikma, amaliyot.

THE ESSENCE AND PROSPECTS OF CHOOSING A CORRECT CAREER

Ozoda Bekmirza kizi

teacher of oil technology

at the 2nd general secondary school

Annotation. *Every person makes important decisions in their life, one of the most important of which is choosing a profession. This choice directly affects not*

only their lifestyle, but also their future success, place in society, and personal happiness. A profession is a type of activity that a person devotes a large part of their life to, through which they express themselves, apply their knowledge and skills in practice, and satisfy their material and spiritual needs.

Today, the rapid technological changes taking place in the world, the emergence of new professions, and the obsolescence of certain industries make the process of choosing a profession more complex and responsible. Therefore, it is important for young people to consciously choose a profession, taking into account their interests, talents, market demands, and the development trends of society. It is precisely the right profession that will provide not only a solid economic foundation, but also the basis for spiritual satisfaction and a sustainable lifestyle.

Choosing the right profession is not only about finding a job, but also about a person feeling comfortable and useful throughout his life, finding his place in society. After all, one of the important factors of a happy life is doing what he loves.

Key words: *profession, activity, knowledge, skill, practice*

Kasb tanlash har bir inson hayotida katta ahamiyat kasb etadigan masala bo‘lib, bu qaror nafaqat moddiy farovonlik, balki insonning jamiyatdagi o‘rni, ruhiy holati, shaxsiy baxti va ma’naviy kamoloti bilan ham bevosita bog‘liqdir. Inson hayoti davomida ko‘plab faoliyat turlari bilan shug‘ullanishi mumkin, biroq aynan kasb – uning ijtimoiy hayotdagi asosiy faoliyati, daromad manbai va o‘zini ifoda etish vositasi sifatida ajralib turadi. Shuning uchun kasbni to‘g‘ri tanlash har bir yoshning hayotiy muvaffaqiyatiga yo‘l ochib beruvchi muhim qadamlardan biridir.

Kasb tanlash jarayoni murakkab va ko‘p bosqichli bo‘lib, bu faqatgina “nima bo‘lishni xohlaysiz?” degan savolga javob berish bilan cheklanmaydi. Bu tanlovda inson o‘zining qiziqishlari, salohiyati, ijtimoiy sharoiti, zamonaviy mehnat bozorining talablari va kelajakdagi istiqbollarini hisobga olishi zarur. Shaxsiy imkoniyatlar va qiziqishlardan tashqari, kasb egallangach, u orqali jamiyatga qanday foyda keltirish mumkinligi ham muhim mezonlardan biri hisoblanadi.

Bugungi global taraqqiyot davrida mehnat bozori keskin o‘zgarishlarga uchramoqda. Oldin obro‘li hisoblangan ba’zi kasblar bugungi kunda o‘z ahamiyatini yo‘qotmoqda, aksincha ilgari kam tanilgan yoki mavjud bo‘lmagan yangi mutaxassisliklar yuzaga chiqmoqda. Masalan, IT mutaxassislari, sun’iy intellekt

muhandislari, kiberxavfsizlik bo'yicha mutaxassislar, grafik dizaynerlar, kontent yaratuvchilar, SMM menejerlar kabi kasblar bugungi kunda katta talabga ega. Shu bois, kasb tanlashda nafaqat hozirgi holat, balki kelajakda bu kasb qanday istiqbolga ega bo'lishi, mehnat bozori uni qanday baholashi ham chuqur o'rganilishi lozim.

Kasb tanlashda yoshlarning eng katta muammolaridan biri – bu yetarli ma'lumot va tajribaning yetishmasligidir. Ko'p hollarda ular turli kasblarning asl mohiyatidan bexabar bo'lib, ularning faqat tashqi tomoni yoki ijtimoiy obro'siga qarab tanlov qilishadi. Bunday holatning oldini olish uchun maktab davridan boshlab kasb-hunar yo'nalishidagi darslar, amaliy mashg'ulotlar, ishlab chiqarish korxonalariga ekskursiyalar, muvaffaqiyatli mutaxassislar bilan uchrashuvlar tashkil etilishi zarur. Bu orqali o'quvchilar turli kasblarning mohiyati, vazifalari va kundalik faoliyati bilan bevosita tanishib, ongli tanlov qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Shuningdek, kasb tanlashda psixologik yondashuv ham muhim ahamiyatga ega. Har bir inson o'z shaxsiyati, xarakteri, qobiliyatlariga mos bo'lgan faoliyat turini tanlasa, bu uning ruhiy salomatligiga, ishda yuqori natijalarga erishishiga va uzoq muddatli qoniqishga erishishiga xizmat qiladi. Masalan, muloqotga ochiq, sabrli va mehribon inson uchun o'qituvchilik yoki shifokorlik sohalari mos keladi. Yakka ishlashni yoqtiradigan, ijodkor shaxslar esa dizayn, yozuvchilik, dasturlash kabi kasblarda o'zini topishi mumkin.

Zamonaviy dunyo raqobatbardosh mutaxassislarni talab qilmoqda. Bu shuni anglatadiki, faqat bir kasb bilan cheklanib qolish etarli emas. Har bir yosh o'zini rivojlantirishga, qo'shimcha ko'nikmalarni egallashga, doimiy o'rganishga tayyor bo'lishi kerak. Chet tillarini bilish, kompyuter savodxonligi, muloqot madaniyati, jamoada ishlash qobiliyati – bularning barchasi har qanday kasbda muvaffaqiyatga erishishning muhim omillaridir. Shu sababli, har bir yosh o'zini har tomonlama rivojlantirish, turli sohalar haqida ma'lumot olish, doimiy tajriba orttirish orqali kelajakdagi kasb tanlovini aniqroq belgilab olishi mumkin.

Kasbni to'g'ri tanlashda oilaning roli ham beqiyosdir. Ota-onalar, avvalo, farzandlariga erkin fikrlash, o'z yo'lini mustaqil tanlash huquqini berishlari lozim. Ularning qiziqishlarini qo'llab-quvvatlash, to'g'ri yo'naltirish, tajriba bilan maslahat berish – bu har qanday farzandga mustahkam asos bo'la oladi.

Bundan tashqari, o'qituvchilar, kasbga yo'naltiruvchi psixologlar, mentorlar va murabbiylar bilan yaqindan ishlash ham samarali natijalar beradi.

Kasb tanlashda real hayotdagi misollar, statistik ma'lumotlar va tajribalar orqali qaror qabul qilish yoshlar uchun ancha foydalidir. Masalan, O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligining ma'lumotlariga ko'ra, hozirda axborot texnologiyalari, tibbiyot, qurilish, transport va xizmat ko'rsatish sohalariga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Ayniqsa, 2024-yilda eng talab yuqori bo'lgan kasblar qatorida – IT mutaxassisi, dasturchi, muhandis, shifokor, avtomexanik, agronom va pedagoglar borligi ta'kidlangan. Bu raqamlar mehnat bozorining holatini o'rganib, kasb tanlashda ongli yondashish zarurligini ko'rsatadi.

Kasb tanlashda mashhur shaxslar hayoti ham o'ziga xos ibrat maktabidir. Masalan, taniqli fizik olim Albert Eynshteyn maktab davrida darslardan zerikib yurardi, ammo u fizika va matematikaga bo'lgan ichki qiziqishi tufayli olamshumul kashfiyotlar qildi. U o'zining iste'dodini to'g'ri yo'naltirib, butun insoniyat taraqqiyotiga ulkan hissa qo'shdi. Yoki o'zbek adabiyoti namoyandasi Abdulla Qodiriy ijodga bo'lgan ishtiyoqini erta aniqlab, o'z kasbini – yozuvchilikni ongli ravishda tanlagan. Natijada, bugungi avlod uning asarlari orqali ma'naviy boylikka ega bo'lib kelmoqda.

Yana bir ibratli misol sifatida zamonaviy o'zbekistonlik yosh mutaxassislarni tilga olish mumkin. Masalan, Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti bitiruvchisi Alisher G'ulomov 23 yoshida o'z IT kompaniyasini ochib, xalqaro loyihalarda ishtirok etmoqda. U o'zining qiziqishi va iste'dodini erta aniqlagan va zamonaviy kasbni tanlab, nafaqat o'z kelajagini, balki boshqa yoshlarga ham ilhom manbai bo'lmoqda. Bu kabi real misollar yoshlar uchun katta motivatsiya bo'la oladi.

Shuningdek, ayrim yoshlar tasodifiy tanlov sabab o'zlariga mos bo'lmagan kasblarda ishlayotganliklari bois hayotdan qoniqmayotganliklarini bildiradilar. Ularning ko'pchiligi vaqt o'tib boshqa kasblarga o'tishga urinadi, bu esa vaqtdan va imkoniyatdan yo'qotishga olib keladi. Shu sababli, kasb tanlash masalasiga erta yoshdan ongli, mas'uliyat bilan yondashish lozim.

Bundan tashqari, rivojlangan davlatlarda, masalan, AQSh va Germaniyada o'quvchilar 9–10-sinfdan boshlab kasbiy yo'nalishlar bo'yicha testlar topshiradi, amaliy mashg'ulotlarda qatnashadi va kelajakdagi kasbini tanlashga tayyorgarlik ko'radi. Bu tajriba biz uchun ham dolzarb bo'lib, kasb-hunar ta'limini rivojlantirish, kasbga yo'naltirish tizimini kuchaytirish orqali yoshlar kelajagini to'g'ri yo'naltirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, kasb tanlash — hayotdagi eng muhim va mas’uliyatli qadamlardan biridir. To‘g‘ri tanlangan kasb inson hayotini mazmunli, sermahsul va barakali qiladi. Inson o‘z ishiga mehr bilan yondashsa, bu nafaqat uning muvaffaqiyatli bo‘lishiga, balki atrofdagilarga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shunday ekan, har bir yosh o‘zini anglab, imkoniyatlarini chuqur o‘rganib, kasb tanlash masalasiga jiddiy yondashishi kerak. Zero, sevimli kasb hayotning eng katta boyligidir.

FOYDAKANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma’naviyat, 2008.
2. Hasanboyeva D. va boshq. Kasb tanlash psixologiyasi. – T.: O‘qituvchi, 2016.
3. G‘aybullaev M. Kasb tanlash va mehnatga yo‘naltirish asoslari. – T.: TDPU nashriyoti, 2020.
4. Xo‘janov B., Qodirov S. Mehnat ta’limi va kasb-hunarga yo‘naltirish. – T.: Fan va texnologiya, 2019.
5. O‘zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. – T.: Adolat, 2023.
6. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari milliy bazasi.
7. www.edu.uz – O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim portali.
8. www.ziyonet.uz – Yoshlar uchun elektron ta’lim axborot resurslari portali.